

Remissvar avseende promemoria med förslag om en ny beslutsordning för statens försäljning av mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjäll, Diarienummer N2020/01325

Inledning

Sámiid Riikkasearvi (SSR) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på promemoria med förslag om ny beslutsordning för statens försäljning av mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Med anledning härav lämnar SSR följande yttrande.

Generella synpunkter

SSR avstyrker förslag om en ny beslutsordning för statens försäljning av mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjäll. SSR anser att det inte är lämpligt att genomföra denna förändring i nuläget och föregå den aviserade utredningen avseende rennäringslagen.

SSR menar att vid en översyn av en beslutsordning för statens försäljning av mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjäll borde även frågor om upplåtelser ingå. Det är ineffektivt och oöversiktligt att på det föreslagna sättet dela upp beslutsordningen för friköp och upplåtelser. Vidare går sambandet mellan friköp och upplåtelser förlorat. En tudelad beslutsordning för upplåtelser och friköp medför också att det föreligger en risk för att kriterierna tillämpas och tolkas olika, vilket kan leda till oförutsägbarhet för samebyarna.

Promemorian och förslagen saknar även en historisk förståelse, både avseende det ursprungliga syftet med friköp (som i huvudsak var av ekonomisk karaktär) och fjällägenheterna. Den historiska förståelsen är viktig när en ny beslutsordning ska utformas. I fråga om fjällägenheterna bör det exempelvis tydligare lyftas fram i promemorian den historiska dimensionen kring fjällägenheter (del i statens koloniseringspolitik) och den inverkan systemet med fjällägenheter haft på renskötseln. Vidare bör det framgå att sameby kan ha möjlighet och intresse av att köpa fjällägenhet när den ska avvecklas. SSR menar även att erbjudande om att friköpa fjällägenhet bör i första hand gå till berörd sameby.

SSR vill även uppmärksamma att i avsnittet konsekvenser av förslaget finns det endast en mycket kort beskrivning av *konsekvenser för rennäringsen*. Det saknas därmed i princip en analys av hur förslaget och en ändrad beslutsordning får för konsekvenser för renskötseln och eventuellt påverkar samebyns rättigheter. SSR menar att det är viktigt att promemorian kompletteras med en sådan analys. Med nuvarande beskrivning av konsekvenser av förslaget är det svårt att bedöma hur en ändrad beslutsordning kan komma att påverka samebyn och renskötseln.

En ny förordning för de gällande principerna

SSR noterar att i uppdraget ingår inte att se över formerna för när och hur upplåtelser av marken kan ske. I uppdraget ingår inte heller att föreslå några förändringar för när staten ska sälja marken, även om principerna för försäljningar enligt uppdraget kan behöva förtydligas.

Det viktiga för samebyn som rättighetsinnehavare är vilka principer som ligger till grund för prövning och beslut vid försäljning av statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen i Jämtlands län. De gällande principerna och riktlinjerna, som enligt förslaget nu ska framgå av en förordning med förordningsmotiv, får inte innebära att den tidigare restriktiva inställningen till friköp och upplåtelser minskas.

SSR förutsätter att de principer och riktlinjer som legat till grund för regeringens prövning och som fastslagits i ett antal budgetpropositioner och genom praxis inte kommer att ändras om det remitterade förslaget genomförs. SSR ser dock ändå en viss farhåga i att detta kommer att ske via praxis, om den prövning som sker idag flyttas från regeringen till Statens Fastighetsverk. Detta bland annat mot bakgrund av den förändring av principerna som genomfördes med prop. 2016/17:1 (utgiftsområde 23). Den föreslagna principen, som nu framgår av 7 § förordningen, innebär att den tidigare restriktiva inställningen till friköp och upplåtelser lätt kan minskas. Likaså öppnar 8 § förordningen upp för en mindre restriktiv tolkning, då tillstånd får ges trots att sökanden inte innehar någon nyttjanderätt.

Frågor relaterade till renskötseln

SSR noterar att i promemorian används rennäring i stället för renskötsel. Detta är en felaktig användning av begreppen och indikerar att renskötselrätten som rättighet inte beaktas.

Renskötselrätten utgör en starkt skyddad bruksrätt av speciellt slag. Genom rättspraxis har det fastslagits att renskötselrätten grundas i ett långvarigt bruk genom urminnes hävd och sedvana. Det är även klarlagt att det rör sig om en rättighet av civilrättslig karaktär och att renskötselrätten omfattas av egendomsskyddet enligt 2 kap 15 § regeringsformen och tilläggsprotokoll 1 till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Det är därför mycket märkligt att promemorian använder sig att begreppet rennäring. Tydliga uttalanden i bland annat Skattefjällsmålet, Talmadomen och Girjasdomen om renskötselrätten rättsliga karaktär och att rätten omfattas av egendomsskyddet måste respekteras, även i det politiska arbetet. Med hänsyn till Girjasdomen går det inte längre att hålla fast vid att renskötseln endast är ett intresse som ska beaktas i förhållanden till andra intressen, utan renskötselrättens civilrättsliga karaktär ska komma till uttryck i utredningar och författningsförslag. Dessutom är skrivningar i promemorian inkonsekventa då 32 § rennäringslagen samt utredningens förslag till författningstext använder renskötsel.

Det är riktigt att rennäringen även utgör ett allmänt intresse och riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Rennäringen som allmänt intresse ska ge ett skydd för renskötseln utifrån mer övergripande aspekter, som behovet av exempelvis tillräckligt bete och ett starkt skydd i förhållande till andra verksamheter.

SSR menar även att i förordningsmotiven ska texten förtydligas med erinran och hänvisning till 32 § rennäringslagen.

SSR noterar vidare att i promemorian används genomgående samiska intressenter, rennäringsintresset med mera. Dessa skrivningar är olämpliga och direkt felaktiga. Detta ska ändras till samiska aktörer, organisationer och rättighetsinnehavare.

En ändrad beslutsordning

SSR är tveksamma till att Statens fastighetsverk är den mest lämpliga myndigheten att besluta om markförsäljning. Förslaget medför att Statens fastighetsverk blir såväl förvaltande som beslutande och exekutiv i dessa frågor. SSR menar även att Statens fastighetsverk som myndighet har andra uppdrag och intressen, som är relaterade till att myndigheten i vissa delar driver affärsverksamhet.

Det är bra att Statens jordbruksverk inte längre ska hantera frågor avseende fjällägenheter, eftersom Jordbruksverket numera inte är den myndighet som ansvarar för samiska frågor.

SSR skulle dock önska att promemorian också behandlade frågor kring mottagare av köpeskilling samt relevant föreskriftsrätt.

Överklagan av beslut samt samråd med berörd sameby

SSR är positiv till att Statens fastighetsverks beslut om att tillåta en försäljning av mark får överklagas till regeringen och att andra beslut får inte överklagas. Det finns inte heller någon anledning till att ett beslut som innebär att ansökan avslås ska få överklagas.

SSR menar att det bör förtydligas att samråd ska ske med berörd sameby och att samebyns åsikt ska tillmätas avgörande vikt vid bedömningen. Det är dock bra att det regleras att samråd ska ske med berörd sameby.

Sámiid Riikkasearvi

Jenny Wik Karlsson
Förbundsjurist

Ida Åhrén
Jurist